

TAULA 3.

La gestió política un factor de vulnerabilitat?
II Jornades organitzades per Àmbit-Prevenió i Creació Positiva
31 d'octubre de 2007

AVALADORS PER UNA GESTIÓ POLÍTICA ADEQUADA

Antonio Madrid

Projecto dret al Dret, Universidad de Barcelona

antoniomadrid@ub.edu

RESUMEN

Se ha utilizado un texto de Hanna Arendt para presentar estas II Jornadas (La gestión política: ¿un factor de vulnerabilidad?) que introduce una noción clave en la reflexión política y moral: “Somos responsables no sólo y no tanto de lo que hayamos hecho cuanto de lo que no hagamos para impedir el deterioro creciente del hábitat humano”.

En este mismo sentido se pronunció Pierre Bourdieu: “toda política que no aproveche plenamente las posibilidades, por reducidas que sean, que se ofrecen a la acción, y que la ciencia puede ayudar a descubrir, puede considerarse culpable de no asistencia a una persona en peligro”[1].

Arendt entendía que la política nace en el “Entre-los-hombres” y que “se establece como relación”[2]. Es esta perspectiva la que permite pensar la vulnerabilidad y la exclusión como cuestiones centrales en la reflexión política y jurídica (que es el ámbito en el que se trabaja principalmente en el proyecto dret al Dret).

La noción de vulnerabilidad (palabra que remite a la noción de herida, golpe, daño...) hace referencia a una condición de partida (toda persona puede ser dañada, enfermar, sufrir...). A su vez, la noción de vulnerabilidad ha de utilizarse para describir el resultado del funcionamiento de las estructuras (económicas, tecnológicas, políticas, sanitarias, jurídicas...) en las que se organiza la vida en común y para atender a la desigual posición de las personas en ellas. De esta forma,

es posible estudiar si la aplicación de un modelo económico dado incrementa o reduce la vulnerabilidad de las personas y cómo genera o palió en su caso la exclusión social. Y la misma perspectiva de estudio se puede adoptar respecto de los modelos productivos, la legislación vigente, el funcionamiento del sistema sanitario o los modelos de gestión política.

El proyecto dret al Dret surgió hace unos años en la Facultad de Derecho de la Universidad de Barcelona. El objetivo específico en relación al tema de estas jornadas es:

Mejorar y favorecer la defensa y el ejercicio de sus derechos por parte de las personas y los colectivos menos favorecidos.

Para trabajar estos objetivos se han creado 8 áreas: Derecho Penitenciario, Derechos Humanos e Internacional, Extranjería, Menores, Mujeres y Derecho, Género y Derecho, Derechos Sociales y Radio y Comunicación.

En el proyecto colaboran unas 25 entidades sociales, alrededor de 20 profesores y profesoras, una cincuenta de estudiantes cada curso, la Regidoria de Drets Civils y el Centre d'estudis jurídics de la Generalitat (con aportaciones económicas a proyectos concretos), además de otras colaboraciones puntuales de personas y entidades.

Las premisas de las que partimos en el proyecto y que tiene interés comentar aquí son:

- El Derecho (pensado como norma y también como práctica) pueden incrementar la vulnerabilidad de las personas y los colectivos, contribuyendo de esta forma a la exclusión social.
- Se ha de averiguar cuáles son las causas del incremento de la vulnerabilidad y de la exclusión, y no sólo tratar la exclusión como un problema final a resolver. Robert Castel publicó hace ya tiempo un texto con un título muy acertado: "De la exclusión como estado a la vulnerabilidad como proceso[3]".
- Las prácticas diarias (tanto las políticas, como las jurídicas) importan. Estas prácticas no pueden ser separadas de las ideas, en ocasiones silenciadas, que las legitiman.
- No es lo mismo quedar sujetos y sujetas al Derecho que poder ser efectivamente sujetos y sujetas del Derecho.

Referencias

[1] Pierre Bourdieu (dir.), *La miseria del mundo*, Akal, Tres Cantos, 1999, págs. 558-59.

[2] Hannah Arendt, *¿Qué es la política?*, trad. R. Sala Carbó, Paidós-ICE UAB, Barcelona, 1997, pág. 46.

[3] Archipiélago 21, "Pobreza y peligro", 1995, n. 21, pp. 27-36.

[\(volver arriba\)](#)

L'Oficina per la No discriminació, com avalador per una gestió política adequada

Guadalupe Pulido Bermejo

Directora de l'OND

gpulido@bcn.cat

Per contextualitzar la meva intervenció, permeteu-me començar amb una breu descripció dels **serveis** que oferim des de l'**OND**. Després intentaré resumir les **limitacions que trobem** - en la pràctica - per la garantia dels drets, i finalitzaré exposant 4 idees sobre **com intentem superar aquestes limitacions**.

L'oferta de l'OND

L'Ajuntament de Barcelona està **compromès** en la defensa dels drets humans proclamats a la Declaració Universal dels Drets Humans, fent tot el possible per a que les persones que residim a la ciutat i les que la visiten, els puguem

exercir plenament. En aquest sentit, el nostre Ajuntament l'any **2000** va ratificar la **Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat** i el **1998** va **obrir l'Oficina per la No Discriminació (OND)**, com un servei municipal capdavanter a Europa en la defensa dels drets humans.

Els **serveis que oferim** des de l'OND són:

1. Conèixer i divulgar per prevenir:

A l'OND actuem com a **observatori de possibles vulneracions dels drets**. Per això, a més d'atendre les **demandes directes** que ens adreça la població, treballem amb **professionals de les entitats ciutadanes**, ONG, Sindicats, associacions professionals i les **administracions municipal i autonòmica** (justícia, educació, serveis sanitaris i socials).

L'anàlisi de situacions de certs col·lectius i de fets concentrats en determinades zones urbanes ens permet identificar **situacions de risc** i proposar mesures correctores. Aquesta intervenció es fonamenta en la extensió d'un **discurs positiu basat en la convivència**, el **respecte** als drets de l'altre i la **superació del conflicte**.

1. Atenció personal i confidencial:

Les persones que creuen que els seus drets han estat vulnerats i que han patit una situació de discriminació troben a l'OND el suport i l'assessorament professional necessaris per resoldre la seva situació. L'OND recull la màxima informació del cas i estableix conjuntament amb la persona com s'hi ha d'intervenir per arribar a una solució satisfactòria.

1. Gestió per a la resolució del conflicte:

Des de l'OND apostem en primer lloc pel **diàleg** i per una solució negociada del conflicte a partir dels principis de voluntarietat, privacitat, confidencialitat, igualtat, seguretat i llibertat. Una **solució** que es troba en **mans de les parts** i no en les dels mediadors. Si hi ha indicis de delictes, el cas es deriva a la fiscalia, als jutjats o a la policia.

1. Atenció psicològica i orientació jurídica:

S'ofereix en primera instància el suport psicològic que pot derivar en una atenció psicològica més intensa i de més durada. També s'ofereix assessorament jurídic a les persones que creuen que els seus drets han estat vulnerats, quan hi ha indicis de discriminació i se'ls dóna suport si decideixen presentar una denúncia per via judicial. Depenent de la gravetat del cas, l'OND pot **impulsar que l'Ajuntament es personi com a acusació particular**. I des de l'OND se segueix l'evolució del cas al llarg de tot el temps en el que el conflicte es manté viu.

1. Intercanvi d'experiències, lideratge i innovació

L'OND ha participat en projectes europeus com el SITE-13 que, coordinat per la Federació Mundial de Ciutats Unides, **lluita contra la discriminació des dels poders locals** a través d'una xarxa telemàtica d'intercanvi d'informació jurídica i de bones pràctiques... També participem com partners en STEPS, un programa per **la qualificació professional del personal** que treballa en institucions i serveis per a persones **amb discapacitats**.

Treballem en el projecte QUBA, que persegueix la **professionalització** dels **mètodes de treball** i del **counselling** en casos de discriminació. L'OND, amb més de 8 anys d'experiència, fa una tasca important d'assessorament per tal de crear serveis homòlegs en altres municipis.

1. Formació i informació per entendre i respectar els drets:

Joves i col·lectius específics (persones d'edat avançada, grups de professionals, etc.) participen cada any en els projectes educatius de l'OND centrats en la **informació i la divulgació dels drets humans**. Així mateix, es participa en accions formatives del personal dels serveis públics que tracten amb **col·lectius de risc** pel que fa a la vulneració dels seus drets. És el cas de les oficines d'atenció a la ciutadania, les forces de seguretat, els serveis socials i sanitaris i les institucions de justícia.

Aquestes actuacions es porten a terme amb l'objectiu d'**identificar i evitar la vulneració, prevenir la discriminació, aprendre a reconèixer i respectar els drets dels altres** i també perquè els ciutadans assumeixin una actitud activa en la seva defensa.

Limitacions per a la garantia dels drets

Des del punt de vista de les limitacions que patim per a garantir la defensa d'aquests drets, cal diferenciar dos aspectes bàsics. D'un costat, **les limitacions pròpies del servei** i d'un altre, les **intrínseques** de qualsevol política dedicada a la defensa i garanties dels drets

Limitacions pròpies del servei

En aquest àmbit, crec interessant centrar-nos en dos aspectes complementaris. Les limitacions derivades de com es va inserir l'OND dins de l'estructura de l'Ajuntament de Barcelona i d'un altre costat, les limitacions derivades de les capacitats que tenim com servei.

Les limitacions derivades de com estem inserits en l'estructura de l'Ajuntament: s'expliquen per què sempre hem estat adscrits a una Regidoria (de Drets Civils, Dona i Drets Civils, Drets Civils) amb unes competències que no formen part de les de més significació política. La nostra força depèn de la bona voluntat de les persones, ja que no sancionem i necessitem que se'ns denunciïn situacions per actuar.

Amb aquests condicionants, l'estructura de l'Ajuntament sempre ens ha percebut com un servei que és com la *cirereta del pastís*, o una mena de "pepito grillo". En el millor dels casos, ens veuen com els defensors d'alguns grups específics de risc però no des d'una perspectiva global (això dels drets civils no afecta a la gent "normal"). Això porta a que ens trobem a vegades amb manca de col·laboració d'altres serveis dins de la mateixa administració.

Limitacions derivades de les nostres capacitats limitades. Som un servei petit (7 professionals a temps complet i 4 a temps parcial.)

Limitacions intrínseques d'aquest tipus de polítiques

L'altre tipologia de limitacions que voldria destacar fan referència a les limitacions intrínseques a aquests tipus de polítiques públiques. Parlo d'intrínseques perquè normalment sempre apareixen amb independència de com es materialitzen aquestes polítiques. M'interessa destacar quatre limitacions:

1. La interdependència dels drets, en el sentit que els drets d'alguns col·lectius tenen com a **límits els drets d'altres**. Els problemes o les situacions que se'ns plantegen no són clares, tot té pros i contres... el problema són grisos.
2. La manca de perseverança dels col·lectius, la cultura de delegació a l'administració/desconfiança o el tractament mediàtic de molts casos subjecte a les **modes** i la **lògica de la immediatesa**.
3. La poca consciència de les persones sobre els seus **propis drets**, impossibiliten que pugui exigir-se el seu compliment, fent així que no es denunciïn vulneracions que es donen cada dia a la nostra ciutat.
4. El desconeixement per la majoria de població de l'existència de l'OND, del treball fet i del que es fa, degut a que la divulgació no sempre interessa, perquè no ven ni dona vots.
5. El **paradigma neoliberal** com a forma de gestió (externalitzacions etc) que fa que la prestació de molts serveis dirigits a materialitzar les polítiques dels drets existeixin sobre el paper però amb unes limitacions que fan que la seva incidència real sigui propera a zero. L'argument de fer més amb els mateixos o menys recursos porta a tenir en compte solament allò que es pot mesurar, a precaritzar els llocs de treball dels professionals (o directament a substituir-los per voluntaris) amb una **reducció de la qualitat real del servei**.

Mecanismes per sobrepassar les limitacions

La nostra pràctica diària ens ha ensenyat alguns de mecanismes que ens permeten intentar sobrepassar les limitacions. En el marc d'aquesta taula rodona em detindré en cinc d'ells:

- a. **Auto-convenciment** de la nostra **autoritat** encara que el marc legal no ho especifica. ...
- b. **Mobilització de la xarxa civil** (ens apropem als grups vulnerables, els informem, els formem i escoltem les seves queixes i els acompanyem en el procés de reclamació d'exigència dels seus drets)
- c. **Utilització dels mecanismes propis de la justícia**, especialment la fiscalia. (Reunions de coordinació a partir d'un exemple)
- d. La **NO utilització de la lògica dels mitjans de comunicació** en defensa dels drets humans (no es poden utilitzar per fer aflorar situacions de risc i solucionar problemes perquè la pràctica ens demostra que el que fan és empitjorar-los, es criminalitza més als exclosos i es produeixen dobles i triples discriminacions).
- e. **Propostes per una gestió de qualitat**: empreses contractades per l'administració que compleixin requisits de "no discriminació".

Per acabar, els mecanismes es poden resumir en una frase: "ser una *mosca cojonera*". És a dir, insistir en la denúncia de les vulneracions perquè som avaladors de la garantia de drets simplement informant a les persones dels seus drets i com exigir-los i orientant quins recursos s'han de posar en marxa per a portar-los a la realitat (des de com es fa una denúncia, a com reclamem a un administrador per que faci el que li toca).

[\(volver arriba\)](#)

